

Wøyen guttehem

Den røde tråd for månedens kulturminne i 2010 knytter seg opp mot "Det europeiske år 2010 for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon". Temaet har sitt utgangspunkt i EUs sosiale agenda som startet med Lisboa-strategien. Denne legger vekt på å skape like muligheter for alle som et middel til å fremme sosial solidaritet. Vi skuer tilbake på institusjoner og løsninger i Bærum gjennom tidene, i lys av denne problemstillingen.

"Guttehjemmet August Hermann Francke og dr. Barnardo" ble startet i 1896 av pastor Egede Nissen, som var fungerende fengselslærer ved Oslo kretsfengsel. Han tok senere navnet Severus. Bakgrunnen for hans ønske om å stifte barnehjem, var at han i embets medfør ble opprørt over at barn helt ned i ti års alder måtte sone fengselsstraffer, og at mange husville familier ikke fant noen annen løsning enn å søke til arrestlokalene i fengselskjelleren om natten. Med navnevalget ønsket han å hedre sitt ungdomsideal, den tyske teologen og pedagogen A.H. Francke (1663-1727) som stiftet Waisenhuset i Halle. Dr. Barnardo ble tilføyd senere. Slik kom hans ønske om å kombinere Franckes kasernmodell og strenge religiøse oppdragelse sammen med den irske legen og filantropen Thomas John Barnardos familiemodell fram i navnet.

De første norske barnehjem kom på 1600-tallet og ble kalt Waisenhus. Behovet for barnehjem omkring århundreskiftet 1900 knyttes i stor grad til industrialiseringen, mange arbeidssøkende, lav lønn, trange boforhold og sykdom og dødelighet særlig på grunn av tuberkulose. Dette førte til at mange barn mistet en eller begge foreldrene. Guttehjemmet August Hermann Francke startet opp i små lokaler i Oslo i 1896. I et samfunn med få sosiale sikkerhetsnett, var det stor interesse for veldedighetsarbeid, blant annet i form av pengeinnsamlinger. Utvidelsesplaner omkring 1915 skulle finansieres med innsamlede midler. Men på grunn av dyrtid ble planene skrinlagt. I stedet kjøpte institusjonen to gårdsbruk i Akershus. Dette var i tråd med Franckes ideologi om landlivets oppdragende effekt. Men guttehjemmet rakk ikke å flytte før Østre Wøyen gård i Bærum ble lagt ut for salg i 1917 og Vestre Wøyen i 1918.

Guttehjemmet flyttet til Wøyen i 1918. Her bodde det mellom 80 og 100 gutter fordelt på 15 til 20 gutter i hver avdeling. Hver avdeling hadde en "mor" og et par assistenter som ble kalt "tanter". Enkelte plasseringer var gjort av vergeråd eller fattigstyret og kunne være utløst av omsorgssvikt i hjemmet, men hovedsakelig var det foreldrene selv som plasserte dem pga. personlige problemer. Guttene kom i førskolealder og ble på Wøyen i noen få måneder eller opp til 15 år. I tillegg til guttene bodde det mange voksne med familier i egne hus på gården med forskjellige oppgaver og roller. Før krigen var det 45 ansatte på Wøyen. Gården opplevdes som et samfunn for seg. Før 2. verdenskrig gikk guttene på Skui skole annenhver dag slik skoleloven for landsbygda foreskrev. Guttene fra Wøyen utgjorde omtrent halve elevflokken på Skui skole. De var snauklippet og alle hadde blå cordfløyelsbukser. De andre dagene arbeidet de på gården med gjeting, lusing, fjøsarbeid og hagestell.

Guttehjemmet på Vøyen var i drift fra 1918 til 1956. Under 2. verdenskrig overtok tyskerne styringen på Vøyen i 1941. I 1944 var de siste guttene og funksjonærene flyttet ut og Arbeidstjenesten flyttet inn.

I løpet av den perioden guttehjemmet var i drift skjedde det store endringer i det norske samfunnet. Fra å være et av de fattigste land i Europa, med et nærmest fraværende offentlig hjelpeapparat, ble Norge et rikt land med utbygde velferdsordninger.

Portalen fra 1918 inn til tunet fra Gamle Lommedals vei og internatbygningen Nygården som sto ferdig i 1922 er fra guttehjemmets tid. Både portalen og Nygården føyer seg harmonisk inn i det fredete bygningsmiljøet fra 1700- og 1800-tallet.

Litteratur:

Hagen, Gerd, 2005, En beretning om Stiftelsen Wøyen. Fra fattig barnehjem til finansiering av barnevernstiltak.

Bakken, Tor Chr. (ref.) 2008, Budstikkas store Asker og Bærum-leksikon

Borgen, Per Otto, 2006, Asker og Bærum leksikon

Liv Frøysaa Moe